

ГОДИШНИК НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ
АСОЦИАЦИЯ НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ В СУ
КАТЕДРА СОЦИОЛОГИЯ, ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
Том 3, 2006-2007

СПЕЦИФИКИ НА УСПЕХА НА ДПС И ПОЛЕМИКИТЕ ОКОЛО ЕТНИЧЕСКИЯ ВОТ В БЪЛГАРИЯ

СИЛВИЯ АНГЕЛОВА

Курсова работа по дисциплината "Теории за модернизацията"

Ръководител: гл. ас. д-р Венелин Стойчев

В навечерието на почти всички избори изселническите гласове предизвикват полемика около изборните резултати и тогава на преден план излиза проблема за така нареченото “екскурзионно гласуване”, над който политици от различни партии вече близо 16 години “блъскат главите си”. Всичко това е насочено срещу Движение за Права и Свободи (ДПС), тъй като на последните парламентарни избори през 2005 години то е спечелило около 70 хиляди гласа на българи, живеещи в Турция. Вярно е, че ДПС непрекъснато увеличава подкрепата си. Според данни на ЦИК през 1994 година Движението е спечелило 283 094 гласа, което му осигури 15 мандата. През 1997 в ОНС ДПС участваше с 323 429 гласа или 19 мандата. През 2001 година ДПС взе 340 395 гласа, което му даде 21 места в парламента. На последните избори Движението взе 467 400 гласа или 34 мандата. Дали възходът на ДПС ще продължи? Дали проектопромените, които се готвят в избирателния закон, ще доведат до ограничаване на електората на ДПС? “Критикувайте ни, така само работите за нас, в другия парламент ще сме с 50 мандата” – така веднъж отвърна депутат от ДПС на свой колега от ДСБ. От къде идва увереността на ДПС, как то се легитимира пред своите привърженици, какви са механизмите му за успех? Тези въпроси ще разгледам в курсовата си работа, търсейки отговор на въпроса как “екскурзионното гласуване” стана възможно и как то се поддържа.

Според устава си, Движение за права и свободи е либерално-демократична партия, член на Европейската либерално-демократична партия. ДПС е партията с относително най-хомогенен и постоянен електорат – българските мюсюлмани. Но възможно ли е всички мюсюлмани в България да са либерали? Редно е сред тях да има такива с леви убеждения, както и с десни предвид различния им социален статус и местоживееене. Редно или не, те обаче се обединяват около едно ядро – това на ДПС. Въпреки статута на ДПС като либерална партия, тя бива определяна и обвинявана, че е “етническа”, “феодална”, “турска” и прочие. Тук излиза проблем, който е от социологическо естество, а именно какво представлява турската общност в България, какви са отношенията ѝ с българското мнозинство, как биват мотивирани да гласуват и защо само ДПС успява да ги мотивира вече 17 години след падането на тоталитарното

управление в България. Как успява слабостта на Доган и ДПС да се превърне в сила? Позволявам си да използвам “слабост”, защото преди парламентарните избори през 2005 година, когато ДПС събра най-много гласове досега, всички партии бяха насочили усилията си да ограничат електората му. А всъщност се получи точно обратното на практика. ДПС се “капсулира” и насочи усилията си именно към турското малцинство в България и това му донесе поредния успех. Може би причините за този изборен резултат трябва да се търсят в спецификата на турската общност в България от 1989 година насам. За начало поставям именно тази година, защото от тогава в България се провеждат демократични избори.

Проблемът за малцинствата не съществува от скоро. За него се говори много, особено ако пред съществителното ‘малцинство’ се постави и прилагателното ‘национално’. Полемики около този въпрос се водят от много години, особено силно след падането на тоталитарния режим през 1989 година. Като отправна точка в анализа си ще използвам анализа на Майя Грекова “Малцинство: социално конструиране и преживяване”. Тя представя много задълбочен анализ на това що е малцинство, как то се дефинира, в какъв смисъл и контекст малцинствата се явяват проблемни и за кого.

“Проблемът “малцинство” се създава като такъв от националната държава вследствие от нейната политика на национална хомогенизация (независимо колко твърдо или меко тя провежда тази политика). Този проблем обаче по правило се изтласква (не се мисли като съществуващ) от националната държава, защото “забелязването” му, от една страна, би било фактическо признание за неуспеха на тази политика, а от друга – би било съществено препятствие за бъдеща успешна национална (“националноотговорна”) политика.

Проблемът “малцинство” не може да се създаде от самото “малцинство”, независимо дали някаква “група” хора се (само)назовава така, дали се самоосъзнава като “малцинство”. Ако за държавата не съществува проблем “малцинство”, каквото и да правят хората, назоваващи се по определен начин, подчертаващи своето различие, каквито и проблеми да създават на държавните институции, те никога не биха могли да поставят, да направят видим, обществено значим “проблема ‘малцинство’”. (М.Грекова – Малцинство: социално конструиране и преживяване, София 2001, стр 21-22).

От тук следва и едно мое методологическо уточнение, а именно че малцинствата съществуват под натиска на модерния политически живот и всекидневните представи, които биват главно подсилвани от медиите. Понятието ‘малцинство’ бива политически

създадено и възпроизвеждано от националната държава като такава. Произведените различия и техните носители имат правото да ги оспорват и защитават. Следователно малцинствата не са проблем сами по себе си, проблем възниква, когато определиш някого като малцинство, което автоматично води до ответната защитна реакция. Докато съществуват национални държави, ще съществуват не малцинства, а проблема за малцинствата.

“Малцинство” е понятие, което се конструира на основата на политическо преакцентирание върху значимостта на дадена социална характеристика, при което “притежателите” на определени нейни разновидности се оказват негативно белязани...” (М.Грекова – Малцинство: социално конструирание и преживяване”, ИК “Критика и хуманизъм”, София 2001).

На второ място посочих, че медиите в модерното общество създават и внушават образа на малцинствата. Какъв е именно този образ? За целта разгледах изследването на агенция “Маркет Тест” АД, озаглавено “Етническите малцинства в пресата” относно етническите публикации в националните и регионални ежедневници, проведено в периода 2000 – 2001 година. Основното заключение, до което изследователите по този проект са достигнали, е че публикациите относно етническите мащинства в България са малко, даже “нищожни”. Етническите групи, които се споменават са турци и роми, като за първите контекста е почти винаги политически, а за вторите – социален или криминален. А що се отнася до бита и съществуването им – информация почти липсва. Това ни води до един основен проблем – така нареченото българско “мнозинство” почти не познава турците или ромите като малцинства, а само някои техни аспекти, отразени в медиите най-вече негативно. Ако се опитам да свържа това изследване с изследването, което М.Грекова описва в последната глава от вече цитираната книга относно представата на българите за това какво представляват малцинствата и изобщо има ли ги у нас, българите изпитват трудност да назоват какво е мащинство и като малцинствени групи споменават само турците и ромите, като за първите дори се срещат твърдения, че те са като “нас”. Малцинствата обикновено не се изживяват като проблем, само политиците говорят за тях. Тук отново се потвърждава тезата ми, че българите не познават така наречените мащинства, че те не биха съществували, ако не се говореше за тях. Турците и турската общност, които са обект на настоящата курсова работа, се оказват затворени и непознати отвън. Тъй като техните различия спрямо мнозинството – като език и вяра – които не би трябвало да бъдат съществени в едно модерно демократично общество, се оказват именно съществени. Медиите като

четвърта власт както и борбите в политиката произвеждат тези различия като значими и въпреки променящата се реалност, те биват възпроизведени като такива. Тук мисля, че е мястото да направя една важна методологическа уговорка: ще мисля турците и ромите като малцинства, които биват разпознати като такива както отвън така и отвътре. Щом говорим за малцинства, значи съществува определена неравнопоставеност спрямо мнозинството и тя се осъзнава като такава. Налага се някой да защитава интересите им – на неоправдани, дискриминирани и имащи нужда от интеграция. В българския случай ДПС се явява единствения политически представител на тези етнорелигиозни общности. Основните цели на Движението са насочени в тази посока: (1) Постигане на разбирателство, единство и равенство между българските граждани чрез формиране на последователна и категорична национална политика, като *се зачитат правата и свободите на всички общности* в страната. (2) Съгласуване на националното законодателство с международните принципи и норми за осигуряване права и свободи на *малцинствата* в Република България. (3) Създаване на правови и социални гаранции за недопускане на *етническа и религиозна омраза и дискриминация, за равнопоставеност в правата, свободите и социалната сигурност на всички общности*. (4) Икономически просперитет и екологическа защита на всички области и общини в страната и преодоляване на диспропорциите в развитието на различните населени места. (Из Устав на Движение за права и свободи, К.М – С.А.).

Така се открие първия субект – турската общност. На тяхната страна, в защита на техните интереси, а може би на срещуположната, стои партия Движение за права и свободи. Държавата и в нейно лице законът са третият субект, който може да се открие. Много важен субект в настоящата ситуация е властта, по-точно борбата за власт и управление. Всеки един от тези субекти има своите интереси, които трябва да бъдат защитавани и устоявани. Турската общност като малцинство търси закрила и се бори за равноправие и интеграция. ДПС като политическа партия се стреми към управление в държавата, за да може да предствлява своите избиратели. Държавата се стреми да утвърди това, което е установено в България след 1989 година, а именно демокрация, което се изразява чрез върховенство на закона, редовни избори и реални шансове за всички партии, система за контрол и баланс, плурализъм и силни граждански институции, пазарна икономика и поддържане на основните човешки права. Властта е субект, който дава право на управление, а имайки това право и заемайки съответната позиция могат да се реализират интересите на останалите субекти.

Как тези субекти се отнасят един към друг обаче? Турската етническа общност в

България представлява неотделима част от българската нация. Тя е непосредствен участник в нейното формиране. Българските турци са етническа група със собствен образ, отличаваща се от анадолските турци по своя генезис, състав и историческо битие. Те са родени в България, но това, което ги отличава от българите е тяхната вяра и майчин език. Именно по тези показатели те биват дефинирани като етническо малцинство. В този смисъл те имат нужда от политическо представителство, което да защитава интересите им в публичното пространство. Пръв такъв техен представител след 1989 година се явява сформираният в началото на 1990 година Движение за права и свободи с лидер Ахмед Доган. С течение на годините доверието към ДПС от турска страна нараства, поне съдейки по гласовете, които Движението получава на изборите до сега. Трайно утвърдилите се партии в българския политически живот, каквато със сигурност е ДПС, се легитимират пред избирателите си чрез определен пакет от идеологеми и ценности, които граничат по своята сила с някакви религиозни вярвания. Така и ДПС тръгна като партия с етнически характер. След това се опита да се легитимира като общонационална формация (чрез изборите 2001 – 2003 година), но на практика демонстрира отново и отново етнотурския си характер. Но това капсулиране на ДПС всъщност разгроми останалите партии на последните парламентарни избори през 2005 година. ДПС е наясно със силата на електората си и използва всички критики в своя полза. За отношението на ДПС към останалите субекти анализирах интервюта с представители на партията, които избрах по тематична насоченост – относно технологиите на правене на политика. Ясно съзнавам, че това е само “едната страна на монетата”, но мисля, че за целите на настоящата курсова работа именно тя е важна от методологическа гледна точка.

Първо ще си позволя да цитирам избрани моменти от интервюта, които след това ще коментирам с оглед настоящата курсова работа, а целите интервюта ще поместя в приложението.

*.....- Последно, вие оставате ли в политиката, или се оттегляте в науката?
- От науката дойдох. В политиката бях пришълец. Именно в романтичния ми период. Но точно моята строга политична закваска ме принуди да бъда по-близо до земята. Крепящите реалности да ми бъдат мотивация за правене на политика, а не да бъркам желаното с реалното. Политиката е сериозна материя. Тя е мръсна материя и сложна. Всичко, което е постигнал човешкият род, го дължи на политиката и всички злини на тази земя имат за субект пак политиката. И всеки трябва да си намери мястото, за да остане във времето..... (Ахмед Доган в интервю за Славка*

Бозукова – вестник “Стандарт”: Времето на романтиците свърши, 3 януари 2007 година)

...демокрацията трябва да осигурява, гарантира условия на прозрачност. Но за мен пълната прозрачност е един мит....(Ахмед Доган в интервю за предаване “Панорама”, БНТ :Технология на политиката, 15 декември 2006 година)

*...**Водещ:** А вярно ли е, че познавате всички избиратели по име, адрес и телефон?
Ахмед Доган: Това е глупаво, не може да познавам всички избиратели по име, адрес и телефон, но ако един политик не си познава избирателите като работна площадка, ако не познава потребностите и интересите, и характера на избирателите си, значи си е сбъркал професията. Трябва да се занимава с нещо друго..... (същото интервю)*

*...**Йордан Цонев:** Добро утро, ако ми позволите, г-н Барекков, преди да започнем разговора, да използвам студиото на БТВ. Днес е третият ден от големия мюсюлмански празник Рамазан Байрам и да поздравя нашите братя и сестри мюсюлмани с големия празник, да им пожелаем здраве, щастие, на тях и на семействата им и да им кажа, че ние, техните братя православните християни високо ценим тяхната религиозна, етническа толерантност и любовта им към майка България..... (Йордан Цонев, заместник-председател на ДПС в интервю за предаването на БТВ, “Тази сутрин” с водещ Николай Барекков – 25 октомври,2006*

...Българските турци са хора, които са родени в България, те са български граждани, те обичат своята родина.... (същото интервю)

...За г-н Първанов са гласували почти всички български турци, които са упражнили правото си на глас на тези избори, и болинството от ромите. Обратно, няма такива гласове, дадени за Волен Сидеров. Просто вотът е изключително разделен на етнически принцип.

***Йордан Цонев:** Така е, г-н Първанов успя през своя мандат да даде ярки доказателства, че е за обединението на нацията, независимо от произхода, етническия, на българските граждани. И това беше оценено. Между впрочем, да ви кажа, на нас, на ДПС не ни се наложи да правим никаква кампания. Просто хората бяха абсолютно категорични, че това е първият български президент, който им е дал доказателства, че гледа на тях като на равни.*

***Водещ:** Казахте ли им нещо за Волен Сидеров на вашите избиратели?*

***Йордан Цонев:** Не ни се наложи също да им казваме.*

Водец: *Те си знаеха.*

Йордан Цонев: *Те си знаеха, те гледат, те виждат и, между впрочем, една от големите грешки на десните партии в България, е, че подценяват електората на ДПС в интелектуално отношение. Те мислят, че някой ги командва, някой им казва как да гласуват. Това не е така, тези хора имат изключително изострена интуиция към това кой ги лъже и кой не.... (същото интервю)*

Водец: *Какво ДПС по-различно прави от другите партии във властта? Ето, г-н Доган заговори за обръчите от фирми и това даде така много интересен повод ДПС да бъде атакувано и то, бих казал с основание, от българските журналисти, но какво ДПС прави по-различно във властта от останалите партии, които са на власт? Преди това СДС, сега НДСВ, БСП, и т.н.*

Йордан Цонев: *Много реални неща. Първо, винаги се държи национално отговорно и държи стабилитета на властта. Второ, в много отношения винаги е подкрепяло националните приоритети и реализацията на тези приоритети се дължи на ДПС. (същото интервю)*

.....- Г-н Осман, ДПС чувства ли се победител на президентските избори?
- ДПС направи максималното за успеха на Георги Първанов. От самото начало играхме честно, открито и почтено, с ясни намерения и позиции и никой не може да ни обвини в задкулисниост и дребни сметки.... (Ремзи Осман, депутат от ДПС в интервю за вестник "24 часа": Нарочват ни за лошите момчета, а искат игра с нас – 1 ноември 2006 година)

.....- Райони със смесено население като Кърджали, Търговище и Разград са национални първенци по вот за Първанов. Доколко заслугата е на ДПС и как успяхте да мотивирате и мобилизирате електората си?
- ДПС има реален принос и съм убеден, че никой не се съмнява в него. Може да се сравнят гласовете за БСП по места на парламентарните избори и ще се види, че завишението в пъти на президентските е постигнато с участието на нашите симпатизанти. В смесените райони работехме паралелно и независимо от предизборните щабове на Георги Първанов. Нашите партийни лидери и активисти до последно провеждаха събрания във всички села и градчета, убеждаваха хората, разясняваха им открито защо преди 8 години работехме за Петър Стоянов и защо Първанов сега е правилният избор. Не навсякъде събранията са протичали гладко и мирно. Напротив, стигало се е и до остри дебати защо трябва да заровим

антикомунизма и да забравим белезите и обидите от близкото минало. Кърджалийският избирател познава много добре Първанов, той е бил тук народен представител. Родопчани са следили политическия му път и оценяват положителното развитие от депутат, партиен лидер до президент на всички българи. Хората осъзнаха и оцениха и друг много важен факт - на тази кампания единствено Георги Първанов издигна послания за гражданско единство, за спиране на националния нихилизъм и противопоставянето, защото източват енергията на българина, за помирение. Срещу това опонентите му говореха само "анти" и не предложиха нова визия за търпимост в обществото. А хората искат граждански мир, спокойствие, политическа и социална предвидимост, уморени са от безкрайната конфронтация..... (същото интервю)

.....- Опроверга ли тази кампания мита за изборния туризъм? Може ли той да е заплаха за България?

-Винаги съм твърдял, че изборен туризъм няма в смесените райони.....(същото интервю)

....Глупаво е все да ни нарочват за лошите момчета, а забравят, че утре може да се наложи пак да си играем заедно... (същото интервю)

....Дадохме на Първанов над 467 000 гласа..... (Касим Дал, заместник-председател на ДПС : За 17 години ДПС постигна своите цели – 10 ноември 2006 година)

....Ние сме реалисти, вървим по земята, знаем си потенциала..... (същото интервю)

.....- Ние работим с БСП, НДСВ, с всички партии -знаете, че ДПС залага на диалога.....(същото интервю)

.....- Всички знаят, че ДПС е стабилизиращият фактор. Атаки ще има. По дърво, което не дава плодове, не хвърлят камъни...(същото интервю)

.....- България винаги е давана за пример на етническа толерантност, религиозното обучение ще я затвърди ли?

- Когато има толерантност и разбирателство и когато различните религиозни общности заедно добре са се опознали, винаги държавата е много силна. Аз желая това да го имаме.....(Ахмед Юсеин, заместник-председател на Комисията по правата на човека и вероизповеданията към НС в интервю за вестник "Новинар": Нашите мюсюлмани трябва да познават Библията – 17 ноември 2006 година)

Първо това, което прави впечатление е увереността, с която говорят интервюираните. Те и за миг не се усъмняват в силата на своята партия. Именно защото електората им се състои предимно от етническите турци, чиито брой и интереси е относително постоянен. ДПС се отнасят към своя електорат като закрилници, но и ясно съзнават, че силата на партията произтича от електората ѝ, именно защото е малцинство. От тази позиция той може да бъде лесно манипулируем. В този смисъл ДПС имат интерес турците да са малцинство и да продължават да се осъзнават като такива. За оцеляването на ДПС е важно да се запази етнорелигиозния консерватизъм на неговите избиратели. Те познават електората си и запазването на статуквото му може да има само положителни последици за Движението. Както казва лидера на ДПС А.Доган, политиката е сериозно нещо и ако искаш да успееш, трябва да си последователен в действията си. Прозрачността в политиката не може да бъде никога 100% и в този смисъл защо да не използва ДПС забранени средства и методи, за да запази електората си. “Екскурзионното гласуване”, около което толкова се суети, е един от механизмите на ДПС, въпреки че членовете му го отричат. ДПС до такава степен се ползва с доверието на своите избиратели, че даже бих могла да кажа, че гласуването за ДПС е кланово обособено. Както споделя Ремзи Осман, местните лидери са провели много акции, за да убедят, че трябва да се гласува за Първанов на президентските избори през 2006 година. Обаче Йордан Цонев отрича турците да са били убеждавани в каквото и да е било. А в политиката обикновено това, което се отрича, е вярно. Турците имат нужда от някой, който да реши проблемите им и Ахмед Доган се явява именно като такъв. А неговата логика е да използва максимално техния потенциал – образователен, организационен, личностно-роднински. По този начин Доган дава добър пример на останалите партии в политическото пространство. Част от силата на ДПС се дължи на властовия, по-точно поданическият манталитет на електората му. Турската общност е малцинство и трябва да се подчини на някого, който да реализира идеалите му. С това не пренебрегвам образоваността на турците, а просто изтъквам факта, че тяхното гласуване е общностно определено, а не е резултат от интересите им като отделни индивиди. И това ще е така докато те продължават да живеят под общия знаменател ‘турска общност’.

Тук следва да изясня как ДПС, държавата и властта се отнасят едно към друго. Показах как ДПС се легитимира пред своите избиратели, а това му носи достъп до управленска власт вече 17 години. Властта като цел оправдава и средствата за постигането ѝ. Но от интервютата може да се извлече извода, че ДПС провежда

стратегическа и планирана политика спрямо потенциалния си (който е почти равен на реалния) електорат. В този смисъл “екскурзионното гласуване” може и да им е помогнало, но едва ли е било основополагащо за големия брой гласове подадени за ДПС през 2005 година. Имайки достъп до властта, ДПС се държи така сякаш е “извън закона”. Доган пръв си позволява да говори за обръчите от фирми, които финансират партиите. Къде остава държавата в този случай? Ако “екскурзионното гласуване”, гласуването в повече от една секция и купуването на гласове е престъпление, защо не се намесва? Защото както Доган сам казва политиката е мръсна игра. Така наречените “лесни” гласове на турци и особено на ромите могат в определен момент да бъдат използвани от друга партия. В такъв случай няма смисъл този акт да се превръща в наказуем. Непрекъснато се произвеждат и поддържат скрити и паралелни властови структури и отношения. И това ще продължава докато не се демократизират малцинствените общности. До тогава те ще бъдат водени от общностни, кланови мотиви за гласуване. Няма как да бъдат приложени демократични принципи за мотивиране за гласуване в общности, които не познават демокрация и чиито ежедневие е силно битовизирано.

ДПС познава много добре електората си – спецификите му като турска общност – и се отнася към него именно като такава. Колкото по-дълго тази общност остане затворена и колкото по-бавно се модернизира и осъзнава като живееща в модерна демокрация, толкова по-дълго ДПС ще има достъп до властта поне чрез настоящите му методи за легитимация. “Екскурзионното гласуване” в този смисъл е следствие на ‘феодалния’ манталитет на турците и на целия им живот като цяло. Основният ми извод е, че методите, които ДПС използва са в синхрон с обекта, към който са насочени. И ако другите партии искат да се борят за ограничаване на властта на ДПС, трябва да го напада политически, защото всички мерки с етнически привкус му носят само плюсове. В този смисъл проблемът с “екскурзионното гласуване” ще съществува в българското общество докато етническите турци бъдат мотивирани да гласуват демократично, а не да ограничават правото им на вот. От това може би ще спечелят всички.

Използвана и цитирана литература:

1. Сартори, Дж. 1992. *Теория на демокрацията т.1, т.2*. Център за изследване на демокрацията, София
2. Фотев, Г. 2001. *Граници на политиката*. “Лик”, София
3. Грекова, М. 2001. *Малцинство: социално конструиране и преживяване*. “Критика и хуманизъм”, София
4. Колектив. 2002. *Етническите малцинства в печата*. Маркет Тест, София
5. Колектив агенция “Имагинес”. 2006. *Изборни технологии. Парламентарни избори 2005*. ПР Туризм Консулт, София
6. Агенция “Алфа Рисърч”. 2005. *Общественото мнение 2005*.
7. www.dps.bg

Приложение:

Ахмед Доган в интервю за Славка Бозукова - вестник "Стандарт": Времето на романтиците свърши

03 Януари 2007

- Как се чувства Ахмед Доган на 1 януари - българин, турчин или европеец?

- Приоритетът е да се чувстваш европеец. Това бе много голяма борба на страната ни. Всичко започна преди десетина години, а в идейна фаза и по-рано. От началото на демократичния процес съм вътрешно, съдържателно свързан с идеята за включване на България в НАТО и Европейския съюз. И се чувствам окрилен, че тези две големи цели, които бяха поставени в начало на 90-те години като фикс идея, вече са в реални параметри.

- Къде остават етносите?

- Европейското самосъзнание ни включва в една нова идентичност. Етносите остават на втори план. Те пак ще имат значение, но вече в контекста на цветната градина Европа. Толерантността трябва да им дава съответна степен на свобода, но от гледна точка на цялото, на самата градина - хубава, цветна, разнообразна, красива. Е, там ще има, разбира се, други проблеми, най-вече стандартът на

българския гражданин. Но началото е положено и аз нямам сериозни опасения. Само трябва да си сверим часовника с европейската политика, време и пространство. Това е новото чувство, което трябва да генерираме в себе си. Ако с балканското самосъзнание се стремим да усвояваме европейските реалности като правила за правене на политика и бизнес, за изграждане на взаимоотношения между политиците, народите, държавите, ще позакъсаме. Трябва да си сменим дискетата.

- Казахте, че от самото начало сте наясно с целия процес по присъединяването към ЕС и НАТО. Откъде мина пътят на България за Европа? През Босфора ли, както обичате да казвате, през куфарната търговия на Калотина или през нашата дипломация в Брюксел?

- За включването на България в НАТО действително пътят през Босфора бе да си подобрим отношенията с Турция. В началото на 90-те години те бяха драматични. А Турция е една от основните страни на НАТО. Без нейното съгласие трудно можехме да се включим в Алианса. Що се отнася до Европейския съюз, естествено куфарната търговия е нещо, което трябва да преодолеем. Тя говори за сивия бизнес. Голямата задача на изпълнителната власт е да направи всичко възможно да го изкара на светло. Трябва да го минимизираме. Трудно мога да кажа дали е възможно 100% тези хора да излязат на светло. Някои са толкова шлифовани и така добре познават законодателния процес и технологията на властта, че винаги имат отворени вратички, движейки се на ръба. Но новите европейски изисквания ще ни принудят да вземем и по-радикални мерки. Сега сме външната врата на ЕС. Това ни задължава много.

- Готови ли сме за това предизвикателство?

- Трябва да си пренастроим политиката като представители на голямото цяло Европейски съюз с 500 милиона потребители и 13 - 14 000 милиарда долара потребителски ресурс. Това е огромно нещо. Българинът и българският бизнесмен още не си дават сметка, че в лицето на европейската икономика на хоризонта се задава може би цунами. Не сме готови още, за голямо съжаление. Гаражните магазинчета няма да издържат тази огромна вълна. Ще има много фалирвали български фирми, особено по-малките.

- Коя българска фирма ще оцелее?

- Има вече фирми, които си стъпиха на краката. Българските вина например имат много важно място. Но тепърва им предстои да разширят пазарния сегмент. Естествено трябва да се подобрят технологията и качеството. Европейците обичат да им се предложи нещо типично българско, а не да им върнем обратно европейски продукти на българска почва. С това не можем да ги впечатлим. Каквито и кабернета да им предложим или мерло, те знаят стоката. Имат 10, 20, 30, 50 варианта на каберне. Но когато предложиш на европейца мавруд или мелнишко вино, той го свързва като цвете в градината на Европа и това му е интересно.

Доста български фирми ще оцелеят. Но тези, които нямат готовност да посрещнат икономическото цунами, ще пострадат след първите две години. Вълната е огромна. Европа има най-голямата платежоспособна проекция в световен мащаб. В Америка са към 1000 милиарда по-малко.

- Какво чака туризма ни? С какво трябва да привличаме европейските туристи?

- Не можем да привлечем с лукс богатия турист. Европейецът е законодателят на лукса в световен мащаб. Това не му прави впечатление. Той цени културния слой, манталитета на региона и страната, специфично българския продукт като хранителен режим. Така той опознава характера, народа, битието на съответната държава. Не трябва да имаме опасения за тези фирми, които са свързани със специфично българското - и в туризма в широкия смисъл на думата, и в производството на съответните продукти. Но тези, които подражават на европейската продуктова система на пазара, ще имат проблеми.

- Кой е вашият най-голям страх като европейец?

- Именно тази икономическа вълна, най-вече от гледна точка на широко потребителските стоки, които ще влязат тук. Точно за това не сме готови. Преходът приключи само преди 5 години - откакто имаме законодателна основа за пазарна икономика. Свободните пазарни дадености с конкуренция са продукт на няколко години.

- Тук по-скоро говорим за проблеми в отраслите на промишлеността, отколкото за селското стопанство, така ли?

- Да. За селското стопанство проблемът е в преработващата промишленост. България предлага много интересни продукти на пазара, но преработващата ни промишленост изостава. Имаме само няколко десетки мандри, няколко десетки кланици на равнище, със сертификат. Колбасарниците със сертификат също се броят на пръсти.

- Очаквате ли окрупняване, за да могат да издържат?

- Очаквам различни кооперирания, окрупнявания на бизнеса по направления. Много зависи с какво се занимават съответните фирми. Ако е нещо много специфично, което върви на европейския пазар като атракция, като рефлекс на манталитета на народа, като нещо шикозно, което задоволява - примерно българските подправки или билкови продукти, те ще се търсят. Нашите домати ще бъдат търсени, но трябва да ги превърнем в пазарен продукт не само като суровина, а като пюрета, кетчупи и т.н. А за това нямаме никаква нова технология. И като вземем изискванията за технология, хигиена и т.н. ние просто няма да издържим, особено като хигиена.

Саламуреното сирене примерно е традиционен български продукт. Но трябва да пробие първо на европейския пазар с неколкостотин вида сирена. Имаме

възможности, някои мандри и преработващи центрове вече започнаха да се съобразяват с евростандартите, но българският производител по дефиниция не го прави. Или negliжира критериите за хигиена.

- **Къде виждате бъдещето?**

- В биопродуктите. За европейца основна ценност е здравето му. Затова е много внимателен към продуктите. Ако не го осъзнаем, значи не сме в час с европейската политика и икономика. Тепърва ще се учим на здравен туризъм. Европа просто няма. А има стотина милиона пенсионери. България е с такива дадености за балнеолечение и СПА комплекси, че можем да станем лидери. Представете си Унгария - имат 4-5 минерални извора и направиха договор за СПА технология. Ние само в София имаме 40 извора.

- **Не ви ли притеснява фактът, че искаме да сме лидер в туризма, а скоро се очакват фалити на много хотели по морето. Това може да отблъсне чужденците от туристическия продукт у нас? Вие като коалиция май пак погрешно направихте цялата стратегия.**

- Да. Туризмът в последните десетина години, особено като инфраструктура, се развива стихийно. Превърнахме Слънчев бряг в град. И той веднага става център за социално слаби и тийнейджъри. Той ще е за слабия турист. Там дори не виждам средния, да не говорим за платежоспособния турист. В Слънчев бряг ще са тийнейджърите, дискотечният туризъм и социално слабите. Нашата инфраструктура като леглова база и изисквания отговаря на този етап на критериите. Но скъпият турист иска по-скоро да усети атмосферата, въздуха, хората, културата, природата. Той не се интересува дали хотелът ще бъде 5 или 4 звезди, стига да има необходимата комфортност за релаксация. Човек, който не го интересува дали ще плати за ол инклузив 30 или 300 евро, той е вече съвсем различен сегмент.

- **Разработва ли се стратегия за този вид туризъм?**

- Може би някои туроператори вече дават насоки за развитие на туризма в това отношение и най-вече за планински и зимен туризъм. Във връзка с "Натура 2000" обаче вижте какво стана. Всички въстанаха, че за съответните парцели щели да им паднат цените. Те не осъзнават какви параметри за екотуризм задава "Натура 2000". Екотуризмът е в пъти по-скъп от всеки друг туризъм. Екотуризм с екопродукти, с екологично земеделие. Ние имаме такава даденост. Екоземеделието е част от тази верига. Възможността за екоземеделие в България е огромна. Имаме много повече дадености от Германия или Франция. Естествено, земята трябва да се сертифицира като екологична или регионът като екологичен - за екологично грозде, за екологични вина, за екологични сокове и т.н. Предполага наблюдаване на въздуха и на водата. Ние обаче това не го правим. За нас едно селище е екологично по наши си такива традиционни балкански представи. А това, че няма канализация и е на септични ями и всичко отива в реката, няма значение. Но това не е представа

за еко. В това отношение трябва да си променим дискетата за екотехнология за правене на туризъм, екотехнология за произхода на храните. Едни пършиви според нашата представа ябълки - мъничките, които хвърляме на прасетата, в Европа имат няколко пъти по-висока цена. Това, че червей е пробил плода, за европейца е критерий, че продуктът е екологично чист. Цената му е в пъти по-висока и се търси той, а не лъскавите като тиквички ябълки. Ние трябва да преодолеем малко параноичната си представа за екопродукт. С екологичните храни, здравният туризъм, балнеолечението, билките се образува верига, за която обаче като усвояване на средства ние не сме готови.

-

Защо?

- Защото това, което прави българският бизнесмен, отива я отчасти за копиране на някоя технология, я за технология секънд хенд. А технологията в еконаправленията се сменя на 5-6 години. Много бързо се развива. СПА технологията се променя през две години с тенденция към всяка година. Не сме готови за този тип бизнес. За балнеотуризма в Европа цените на човек за ол инклузив са от 300 до 1200 евро на ден. Такъв туризъм не е дори във виртуалната ни представа, а имаме страхотни дадености - минерални води, ландшафт, чисти планински региони, земя.

- Какво го чака отук нататък финансовия пазар у нас? Смятате ли, че ще има ново реструктуриране и поява на вълна от нови фондове?

- Да. Във финансовия сектор ще има реструктуриране. То обаче няма да е революционно. Кредитният пазар вече има устойчива рамка, а основните европейски банки - присъствие. Еврофондовете ще потърсят за посредник много сериозни банки. Но не български. Ако са български, ще са в периферията, не за основния поток на еврофондовете. Става въпрос за 11 милиарда евро за 6 години.

- Досега говорихме доколко бизнесът е готов за Европа. Аз обаче мисля, че трябва да гледаме във взаимна връзка доколко и българският политик е готов да влезе в Европейския съюз. И най-вече от какви качества трябва да се откаже или какви да придобие, за да е наравно с европейските си колеги.

- Последните 2,5 години са индикативни от гледна точка на развитието на българския политик. Спрямо бизнеса, спрямо медията, българският политик е на първа линия по отношение усвояването, осмислянето. Ние по задължение, щем-не щем, първи минахме през школото за усвояване на европейските уроци. Вие, медиите, малко закъсняхте като цяло. Българският бизнес също. Ние по принуда трябваше да минем това школо. Иначе нямаше да има 1 януари. Вие още не знаете какво означават тези глави от договора за ЕС, какво представляват тези оперативни програми, каква политика е заложена в тях, защо са 7, а не 15 или 3.

- Това е ваша грешка - на политиците, че не огласихте добре съдържанието на главите.

- Не е наше задължение да водим просветителска дейност. Щом вие сте медиаторът

между политиците, вие сте длъжни да знаете тези основни параметри. Не е мое задължение да върша просветителска работа. Аз съм професионалист.

- **Все пак очаквате ли промяна в политическия елит?**

- Да, очаквам. Политиците, които са от романтичния период, с романтична нагласа и политиците, които мислят, че с общи фрази се прави политика, няма да оцелеят. Политик, който владее само общи фразеологизми, без да знае бизнес технологията, банкирането, финансовите инструменти на фондове, които се появяват вече на хоризонта, ще бъде изхвърлен от полето на правене на политика.

- **Има ли партия, за която може да кажете, че няма място в Европа?**

- За партиите трудно мога да ви кажа, защото всяка трябва да си реновира целия инструментариум за правене на политика. Струва ми се нито една партия не е 100% готова с този нов инструментариум, който не чука на вратата, а блъска по нея.

- **Има един интересен парадокс. Десните най-много бяха припознали европейската идея. Когато Европейският съюз дойде обаче, България се оказва без истинско дясно, което да посрещне предизвикателствата. Как си го обяснявате?**

- Няма, защото, това дясно се роди като алтернатива на лявото. А носител на лявото бе БСП, преди това БКП. И дясното бе по-скоро пространствена индикация на ляво-дясно, контрапункт на левицата. Като контрапункт на левицата обаче не можеш да дадеш десен проект. И когато назря времето в български пазарни условия да дадеш десен проект, не си готов да го очертаеш. Пак използваш термини от десетина години, които вече не вършат работа. Със стари парцали нова политика не се прави.

- **Кое е бъдещото дясно?**

- В момента, примерно в управляващата коалиция, либералната формация в наше лице и в НДСВ е дясно либерален център. Нашите партньори от левицата имат именно лявоцентристка политика и дясноцентристка политика и винаги си намират обединяващи полета. Центризмът е доминиращ. Той ще продуцира поведението на полюсите. Те трябва да се реструктурират. То няма и работа за тях, защото дясноцентризмът и центристка политика вече са част от новата терминология.

- **Бойко Борисов може ли да е новото дясно?**

- Не. Аз него не съм го приемал никога на сериозно. Той дори мисля, че не осъзнава за какво става въпрос.

- **Той обаче в момента акумулира надеждите на българите.**

- Той може да бъде надежда, ама надеждите от романтичния период вече са в миналото.

- **Тоест романтичният период приключи?**

- Да, романтиката в политиката вече приключи.

- **Какво идва сега?**

- Идва времето на технократите.

- **Те ли ще изместят романтиците?**

- Да. Романтиците ще бъдат като донкихотовци, които търсят вятърни мелници, бият се с тях, търсят врагове задължително и навсякъде. Това е архаично и вече не върши работа.

- **Досега за България националните цели бяха влизането в НАТО и в Европейския съюз. Какви са новите национални цели?**

- Мисля, че това е връзката на националната с европейската идентичност. Европейската идентичност не задължава националните ценности да се асимилират. Напротив.

- **Ще успее ли правителството да отстоява тази ценност?**

- Да.

- **Предвиждате ли промени в кабинета?**

- Коалицията има огромен ресурс - кадрови, политически и най-вече като идеи и проекти. И като организационен ресурс. Това са три партии с 2/3 от вота на българския народ.

- **В тях обаче също има много романтици?**

- Но както виждате, основната тенденция и основната канава създават прагматиците. Романтиците са по-скоро като необходимото добро зло, което да държи съвестта ни будна. Романтикът е пришълецът. На него му се иска да прави политика. Но едно е да ти се иска, а друго да го правиш. Това е истината.

- **Вие какъв сте - романтик или технократ?**

- 20 години се занимавам с политика. Нямах да остана в нея, ако бях само романтик. Много романтици отпаднаха и ги забравихме. Романтик можеш да си вътре в себе си. Но ако не отчиташ обективните параметри на обществото, ако нямаш прагматична жилка, не можеш да останеш толкова дълго.

- **Последно, вие оставате ли в политиката, или се оттегляте в науката?**

- От науката дойдох. В политиката бях пришълец. Именно в романтичния ми период. Но точно моята строга политична закваска ме принуди да бъда по-близо до земята. Крещящите реалности да ми бъдат мотивация за правене на политика, а не да бъркам желаното с реалното. Политиката е сериозна материя. Тя е мръсна материя и сложна. Всичко, което е постигнал човешкият род, го дължи на политиката и всички злини на тази земя имат за субект пак политиката. И всеки трябва да си намери мястото, за да остане във времето.

Технология на политиката

15.12.2006 г.

Водещ: Започваме с лидера на Движението за права и свободи, Ахмед Доган - Добър вечер!

Ахмед Доган: Добър вечер!

Водещ: Можете да си представите, че имам към вас доста въпроси, но ви предлагам да започнем с една дума това интервю. Нека това да бъде най-важната дума за българската политика през 2006 година, една единствена, ако има такава.

Ахмед Доган: Има, да. С една дума, ако искаме да определим всичко, което стана през тази година, това е "успех", успехът на правителството. Първо, във връзка с евроинтеграцията, хоризонтът вече е определено ясен. Второ, за първи път България има около 3 млрд. евро инвестиции, това е много важно също. Трето, вече има тенденция за доминация на експорта над импорта, много важен индикатор за възхода на политиката и икономиката най-вече. Естествено безработицата вече е в рамките на 8%, 8,5%, но това е вече една много голяма тема по това, което преди малко говорихме. Става въпрос за качество на работната ръка, за което ние не сме готови, именно от гледна точка на евроинтегрираната политика.

Водещ: Да, затова ще говорим тепърва в това предаване, но вие говорите с цифри. Ако обаче говорим с усещанията на хората, много от тях казват, че не харесват политиката и политиците, че според тях тя се прави на тъмно, и това може би не е много добър фон за един мандатоносител и управляващ втори мандат. Г-н Доган, не е ли така?

Ахмед Доган: Няма епоха, която обича своите политици. Много са редки тези моменти на обич, преклонение и захлас, да речем, от правенето на политика. Във всички случаи, особено последните 16 - 17 година във връзка с прехода, стремежът към политика е едно масово явление и разочарованието от политиката, също е едно масово явление. Деблокацията с първите си крачки даде нови възможности на всеки гражданин да се включи в политиката. Политиката се превърна нещо като спорт, едва ли не като футбол. Щом наблюдаваш и можеш да оценяваш, значи можеш да участваш и в самата игра. Но последните пет-шест години тя започна да се професионализира явно. И естествено, малко или много, професионализмът е в пропорционална зависимост на прозрачността, ако искате така да го формулираме, и това е естествен процес. Въпреки това демокрацията трябва да осигурява, гарантира условия на прозрачност. Но за мен пълната прозрачност е един мит. Нито една политика не е била 100% прозрачна, ако искате моделът на САЩ, Европа. Естествено е това, което става в парламента, ако го вземем за витрина, тя е прозрачна. И това е само една малка част от правенето на политика, от технологията на политиката, както вие се изразявате. Така че и стремежът е във времето ни е

постепенно да създаваме условия, предпоставки, тя да бъде прозрачна. Това е целта, но пътят е много дълъг.

Водещ: Много е, интересно е това, което казвате, че понякога професионализмът е обратно пропорционален на прозрачността. Означава ли това, че не вярвате вие лично в прозрачността на 100%? Казахте, че няма пълна прозрачност. Например, забелязваме напоследък, че между вас и журналистите витае известно напрежение. Примерно, когато ви попитат: "Защо не ходите в парламента?". За вас прозрачността, това, което вие искате да кажете ли е или това, което искат да ви попитат?

Ахмед Доган: Е, естествено, че това, което ме питат, би трябвало да покрива очакването на обществото в по-голяма степен, отколкото моята вътрешна истина, примерно за същите тези процеси. Но ако не се намери мярката, някъде, средината на този процес, винаги ще има известно разочарование, доколкото тя е прозрачна и доколкото медията е медиатор на тази прозрачност, като носител на тази прозрачност. Всъщност медията, ако не създаде необходимите условия за прозрачност, политиците се чувстват сравнително по-комфортно да не бъдат прозрачни в своята дейност. Като четвърта власт мисля, че медията трябва да си намери мястото в създаването на условия за тази прозрачност.

Водещ: Медиите ли са изпреварили политиците или политиците – медиите, по тази логика?

Ахмед Доган: Според мен поне последните две години политиците изпревариха медиите. И това е факт. Може би във връзка с евроинтеграцията политиката навлезе вече действително в едно професионално измерение. Освен това романтизмът вече е минал. В романтичния период на прехода медията беше водещ фактор. Действително беше много силен субект на властта като четвърта власт. Но от степента на професионализация на политиката, мисля, че медията изостава.

Водещ: Не казвате ли това, защото понякога ви задават неудобни въпроси? Като пак повтарям този, защо не ходите в парламента.

Ахмед Доган: Не е работата на лидера само да ходи в парламента. Аз мисля, че не съм задължен всеки ден да бъда в парламента. Един лидер има далеч по-широка мащабност на отговорностите. И работата ми в парламента, всъщност ходя, но тази тема мисля, че не е съществена. За мен не е важно дали ще бъда депутат или не. Има си хора, които са профилирани вече в законодателната дейност. Производството на закона вече предполага вече съвсем тясно профилираност дори. Много е важен екипът, който вие ще създадете и на принципа на взаимното допълване да се покрие цялото поле от проектозаконови. Това е с връзка пак с изискванията на Европейския съюз.

Водещ: Ако продължим малко с някои други критики към вас и към ДПС, не се ли притеснявате от това, че за стари и нови партии, тези критики се възприемат като

печелившата тактика? Може би вероятно не без повод от ваша страна, но все пак.

Ахмед Доган: Последните 15 години ДПС се утвърди като една успяла партия. Това е факт. Много малко партии могат да имат такава самооценка. Друг е въпросът за оценката, да речем, на обществото, на другите партии, на другите политически сили, но според мен ДПС се утвърди като една успешна партия. Твърде много финансирахме в кадри, именно в усвояването на технологията на властта, политиката на правене на политика. Над 85% от хората ни в местната власт, централната власт са до 35-годишна възраст.

Водещ: А вярно ли е, че познавате всички избиратели по име, адрес и телефон?

Ахмед Доган: Това е глупаво, не може да познавам всички избиратели по име, адрес и телефон, но ако един политик не си познава избирателите като работна площадка, ако не познава потребностите и интересите, и характера на избирателите си, значи си е сбъркал професията. Трябва да се занимава с нещо друго.

Водещ: Да, защото ставаше въпрос миналата седмица за точни цифри, които не разбрахме дали на шега, дали наистина бяха подметнати в публичното пространство от ваша страна.

Ахмед Доган: Не, изразът е така полу на шега от един от моите заместници, но политиката също борави със сравнително точни методи. Ако не познавате полето на тези 12 000 избирателни секции, динамиката на тяхното настроение от гледна точка на доверие – недоверие, значи не сте готови за следващи избори.

Водещ: Все пак няма ли да признаете, че в България доминират лидерските партии и ДПС е една от тях, лидерска партия?

Ахмед Доган: То в света и в Европа доминират лидерски партии, не само в България. Лидерската партия всъщност като че ли запълва една празнота за водещи утвърдени личности, които могат да представляват група хора в обществото от гледна точка именно представителната демокрация. Естествено преди да представляваш другите, трябва да представляваш добре себе си и трябва всъщност нишата на лидер на местно равнище, регионално равнище или централно равнище. Така че лидерски партии се налагат и в Европа като, едва ли не като модел. Докато една партия не си намери подходящия лидер, тя е така в едно неопределено състояние на търсене на себе си. Но намерили се подходяща личност, която може да представлява определени интереси, тенденции и да има необходимата воля да организира, да задава, да конструира бъдещето, вече става съвсем друго.

Водещ: Но и да търпи чуждо мнение.

Ахмед Доган: Естествено, естествено, да търпи чуждо мнение. Един лидер, ако не успее да създаде екип, аз много държа на екипността, разбира се, политиката е колективна игра, тя не е самосиндикална, политиката не търпи босове и командири, предполага много добър екип и координация, взаимодействие на различните равнища, структури и това е също работа на лидера. Както виждате има доста

повече работа от в парламента, така че не се опасявам, не се притеснявам от това.

Водещ: Една от темите на последните седмици, г-н Доган. Защо точно ДПС предложи отваряне на досиетата, инициира го?

Ахмед Доган: Крайно време беше. Първо, защото нацията като цяло трябва да извърви, извървя, мисля, този път, да призове за този катарзис. Така да съпреживее това, което е било, още веднъж и окончателно да затвори тази страница. Второ, особено последните седем-осем години, като че ли се създаде един изкуствен черен пазар на досиета и на това трябва да се сложи точка също. Може би като трето, ако искате съвсем условно, твърде много се злоупотребяваше с ДПС, едва ли не, че е продукт на Държавна сигурност, че се манипулира от някъде, някакъв център...

Водещ: А каква е истината?

Ахмед Доган: Упълномощавам ви да проверите всичко като имате достъп до цялата архива и ако има такова нещо с най-голямо удоволствие ще си подам оставката тук при вас. Така че ние малко първи драматизираме нещата твърде много с тези досиета. От друга страна има една тенденция да се приписва на Държавна сигурност някаква огромна сила, която може всичко навсякъде. Нещата може би са доста по-други. Те са си вършили работата, разбира се, но да управляваш цели социални процеси, да задаваш параметрите на обществото, субектността на различни партии и техния профил, не ми се струва, че е от компетенцията на коя да е организация, включително Държавна сигурност.

Водещ: Вие, на вас искало ли ви е се да кажете нещо по този въпрос от първо лице, единствено число?

Ахмед Доган: Не, не се безпокоя.

Водещ: А кое от твърденията по този въпрос ви е дразнело най-много?

Ахмед Доган: Много са нещата с този кръг от проблеми и въпроси във връзка с досиетата. Естествено в контекста на демократичното, отворено общество, естествено, политиците трябва да си дадат сметка и за принципите на националната сигурност, но вече сме в НАТО, влизаме в Европейския съюз, критериалната база трябва да се обнови изцяло и да се преосмисли цялото ни минало от тази гледна точка, ретроспективно вече. Това, което може да се каже на обществото, е този, който има интерес - нека да прояви любознателност, да се направи нова интерпретация на най-новата история, ако може разбира се, за да види в крайна сметка пак технологията на правене на политика преди 20 години и сега. Това е смисълът в крайна сметка и кой кой е на сценера.

Водещ: Ще излезе ли това от архивите, според вас?

Ахмед Доган: Да, аз съм убеден.

Водещ: Напоследък ви чуваме настоятелно да искате по-голямо усвояване на еврофондовете, г-н Доган. Само че точно вие преди година и половина вкарахте този разговор в контекста на обръчите от фирми и той не може да излезе от тези

обръчи. Разговорът имам предвид. Не е ли така? Винаги, когато ДПС каже нещо за еврофондовете следва асоциацията – обръчите от фирми.

Ахмед Доган: Обръчите от фирми беше в един друг контекст, че обществото не трябва да си прави илюзиите за финансиране на всяка изборна кампания с членски внос и т.н. И второ, всяка партия във всяко модерно общество, в отвореното общество имам предвид, включително Европа, борави с реални икономически субекти. Ако това условно наречем обръчи от фирми, примерно, това е реалността. Вие виждате сега в момента във връзка с пак усвояването от еврофондовете, дори на този етап няма финансиране на един сериозен проект от Европа без изпълнител европейска фирма. Това какво означава? И лобирането е съвсем агресивно? Съответните посланици.

Водещ: Агресивно.

Ахмед Доган: Да, разбира се

Водещ: Чуждите посланици.

Ахмед Доган: Това е част от азбуката на правене на политика и технологията на политиката, друг е въпросът, че ние имаме няколко, примерно фирми, които биха отговорили на тези изисквания, но фактът си е факт.

Водещ: Какво искате ДПС да направи по отношение на усвояването на еврофондовете и, пак казвам, това, което казвате към ДПС ли е насочено като мнения, или към цялото управление?

Ахмед Доган: Разбира се към цялото управление, но тази партия, която няма изпреварващо развитие по отношение на запознаването, осмислянето, така да се каже, ако трябва изучаването на еврофондовете от гледна точка на новите инструменти, които се задават на хоризонта за правене на политика, значи първо не е в час. Всяка партия, ако няма поне елементарна базова представа за седемте оперативни програми, така наречената референтна рамка, програмите за развитие на различни региони, ако няма адекватна представа за проектиране, инструмент за финансиране, изпълнение, контрол, значи е далеч от съвременните критерии за правене на модерна политика, именно в Европа.

Водещ: Добре, как да премахнем съмнението, че чисто и просто казано на български, като усвоите тези механизми, партията няма да краде?

Ахмед Доган: Вижте, може би и медията и част от политическия елит си представят еврофондовете доста виртуално като торби или чували с пари, които се изпращат в един или друг регион, в едно друго министерство и там има някой, който ги разпределя по свое усмотрение. Няма такова нещо. Еврофондовете имат много строга схема за усвояване с много голям контрол и то от Брюксел специално. Една Гърция, която толкова години е в Европейския съюз, усвояемостта на еврофондовете е 60%. Нашият проблем е друг - ние нямаме необходимия административен, експертен капацитет за усвояване на еврофондове и ако се доближим някъде 45-

50% ще бъде за нас огромен успех.

Водещ: Друга ваша тема напоследък е т.н. нов български национализъм или просветен български национализъм. Какво се оказва, че и за вас национализмът е печеливша карта, така ли?

Ахмед Доган: Това е вече малко по-сложен въпрос. Трудно може да се отговаря с да или не, или с едно изречение. Именно пак като рефлекс от наша евроинтеграционна политика трябва да ни е ясно, че и в Европа започнаха определени движения, които не са много лицеприятни за всяка отделна страна, включително за България. Говори се за криза на идентичността, евроидентичността, криза на толерантността. Ако приемем Европа като абониране на даровитост, финансово даровитост или като социална евроясла, значи това не е така. Общо взето Европа е много стриктна към собствените си фондове, особено от гледна точка как те се усвояват. И именно в този контекст според мен вече започна процес като контрапункт на това, което става в Европа, като криза на идентичност, евроидентичност, на толерантност. Очаквам да има рефлекс от доста страни, включително от България, като модерен национализъм. Но модерен национализъм го разбирам като тип патриотизъм, който защитава позициите и националните интереси вече в друг хоризонт от възможности, от друг контекст, от друга взаимна обвързаност, друга взаимна зависимост пак от гледна точка на правена на политика, тъкмо на политиката. За голямо съжаление, ако този естествен национализъм не си намери подходящ лидер или подходящи хора, които да го представляват на модерно равнище, съвременен европейско равнище, той може да завие в съвсем друга посока, карикатурна. Аз мисля, че има необходимост от модерен български национализъм. Ако щете дори парадоксално звучи, но либерален национализъм, като параметри като че ли се взаимно изключват - либерализма с национализма.

Водещ: Наистина звучи парадоксално и особено, когато го говорите вие.

Ахмед Доган: В основните европейски страни има национализъм и ние не бива да си затваряме очите пред този факт също. И в Холандия има, и в Германия има, и Франция има, и Австрия има и другите страни също. Така че това е естествен процес в правенето на политиката при новите условия, при разширяването. Всяко хоризонтално разширяване задава съвсем други параметри на общността 27 държави са вече съвсем друго нещо. Ако вземете съответните народи, които живеят в тези държави, става още по-интересно, ако щете от културологична гледна точка. Тази мултикултурност се явява в един момент фундаментален проблем пред Европейския съюз. Европа до този момент няма форма за решаването на евентуални конфликти и разминавания, да речем на етнооснова като ценности. Така че хоризонталното разширяване, ако не се съчетае с вертикално измерение, така да се каже, на европейската общност от гледна точка на усвояване на ценности, базови ценности, общи за всички европейски страни, явно ще имаме проблеми. И тук ние

трябва да си намерим мястото. Да речем като народ, като нация, като държава и в това няма нищо лошо.

Водещ: Добре, само кажете тогава, на 2 януари 2007 г. свършват ли проблемите на тройната коалиция или тепърва започват? Чухме, че сте зажаждали един за друг. Утоли ли се тази жажда или тепърва ще се отвори нова?

Ахмед Доган: Бих казал ако кабинетът "Сакскобургготски" беше първи опит за реална коалиция, опит за реална коалиция, то много добър опит като задаване на модел, след тройната коалиция единствената коалиция от последните 17 години, друга коалиция няма. Всички други бяха камуфлажни. Нямахме реални субекти като система от взаимна зависимост на базата, на която се прави политика, примерно, като коалиционна политика. Така че на 1 януари свършва един хоризонт и се открива друг хоризонт. Едни проблеми остават, вече се превръщат в исторически, минават в историята, други се появяват и стават много актуални и особено първата година за нас като страна е много важно да намерим точните формули, механизми, образи, визии за т.нар. адаптационен период. Струва ми се за първата година сме готови. Но ако не сме адекватни първата година, втората година ще имаме сериозни, сериозни проблеми.

Водещ: Вие лично, г-н Доган, вашата лична амбиция, искам да питам за нея накрая. 16-години вие вече водите ДПС, а остават 16 дни почти до влизането на България в Европейския съюз. Вие какво от тук нататък?

Ахмед Доган: Аз от науката дойдох в политиката. Политиката ми се явява като втора професия, но аз съм си интелектуалец и дори само 10% да осмисля това, което съм правил през последните 20 години мисля, че ще бъде интересно и за теорията.

Водещ: Това да не прозвучи, че се връщате в теорията следващата година, буквално преведено, защото вашите думи се тълкуват доста.

Ахмед Доган: Може би да, защото интелектуалците се включват в политиката само при критични ситуации. При включването ни в Европейския съюз от 1 януари мисля, че настъпва нормалният период на работа на страната и на правенето на политика, в технологията на правенето на политика. Мисля, че повече нямам работа в тази сфера на реализация.

Водещ: Сериозно ли говорите?

Ахмед Доган: Защо, изглеждам несериозно ли?

Водещ: Не, напротив, човек като вас сигурно вече си е подготвил заместника, ако казва това?

Ахмед Доган: А, не, във всяка партия там, където се държи на екип заместник не се готви. Организацията винаги намира начин да се спре на подходящия от гледна точка на новия етап на развитие на партията, на страната, на потребностите, интересите и т.н. и т.н.

Водещ: Ако в действителност вие мислите за такова оттегляне следващата година, аз още от сега ви каня на интервю, в което може би още по-искрено ще дадете своята равностетка за вашия път в политиката.

Ахмед Доган: Едва ли едно интервю е достатъчно човек да си направи равностетка на 20 години, но мисля, че политическата теория има нужда, не само от писане на мемоари за правене на политика, а от гледна точка на преосмисляне на основни принципи за правене на политика и пак в технологията на правене на политика. Имайте предвид почти всички теоретични конструкти за политиката са от хора, които не са участвали в политиката с малки изключения или като съветници, но като реални субекти на властта, освен Кисинджър - няма.

Водещ: Значи още веднъж, за да завършим това интервю, за четвърти път ще ви попитам, това не е една от вашите ефектни метафори, която употребихте току-що, а съвсем сериозно намерение.

Ахмед Доган: Мисля, че аз поне се отнасям сериозно към себе си. Аз цял живот съм се готвил за науката, така че имам възможност да се развивам в това отношение. По случайност влязох в политиката, мисля, че е вече време да се насоча и в друго измерение, това, което мисля, че ми пасва повече.

Водещ: Благодаря ви за този разговор, г-н Доган.

Ахмед Юсеин, зам. председател на Комисията по правата на човека и вероизповеданията към НС: Нашите мюсюлмани трябва да познават Библията

17.11.

Ахмед Юсеин е роден на 17 септември 1948 г. в Момчилград. Завършил е биология, а по професия е преподавател. Семеен е, владее турски и руски език. От 9 години е депутат от квотата на ДПС. В момента е зам.-председател на комисията по правата на човека и вероизповеданията. Член е и на комисията по вътрешна сигурност и обществен ред. Народният представител изложи своята гледна точка относно религиозното образование в училище, след като преди два дни Светият синод поиска връщане на часовете по вероучение като редовен предмет. Главното мюфтийство също приветства идеята и предложи и ислямската религия да залегне в учебния план.

- Г-н Юсеин, как оценявате идеята да се въведе вероучението като задължителен учебен предмет?

- Първо искам официално да ви поздравя като вестник, искрено го казвам, защото отдавна в средите, които се занимават с религията, както и в ръководствата на отделните религиозни общности витае надеждата, че някой ден този предмет ще

бъде въведен. Особено се радвам, че ръководството на Българската православна църква и Главното мюфтийство са предприели такъв един демарш, за да може този проблем окончателно да бъде решен.

- В момента в българските училища цари агресия. Какво я поражда според вас?

- Отговора на този въпрос трябва да дадат психолозите, които се занимават с тези неща. Но аз мисля, че младото поколение все повече трябва да посещава религиозните храмове, подрастващите трябва да бъдат запознати с каноните на нашите вери - на православната църква, на мюсюлманите, на католиците и другите официално регистрирани вероизповедания в нашата страна. Но и ние, политиците, трябва да предприемем някои ходове, защото сме може би единствената страна в Европейския съюз, която има най-много регистрирани вероизповедания - те са 87 в момента. В тази насока също е нужно да предприемем някакви действия от законодателно естество.

- Как би се отразило вероучението, ще спре ли то насилието сред децата?

- Тъй като каноните на Българската православна църква и нашата Свещена книга повеляват да има обич между хората, да има милост към хората, разбиране на близкия, неминуемо тези неща от каноните ще се отразят и на поведението на учениците. Ще ги облагородят. Ако това се въведе - и аз дълбоко се надявам това да стане, трябва да имаме и много добре подготвени кадри - преподаватели, за да може тази хубава идея да бъде осъществена. Това ще бъде много добре и за страната ни, и за подрастващото поколение, и за нас като нация. Човек трябва да знае, че самата религия поддържа тона на нацията и единството ѝ.

- Трябва ли и в смесените региони да се въведе обучение в ислямската религия?

- Трябва специалистите да си кажат мнението по този въпрос. Но аз мисля, че учебникът трябва да съдържа главно неща относно историята на религията и какво се повелява в нея. Да е по-скоро от информативен характер. По-задълбочено преподаване относно дадена религия може да има в по-горните класове. Не целя с това да има деление на религиите, но нашите мюсюлмани трябва да знаят каноните и същността на Библията, както и каноните на католическата църква. Православните и католиците пък да знаят за нашата Свещена книга - някои пасажии от нея и какво повеляват. Това ще допринесе за взаимната толерантност между отделните религиозни общности в страната и още в подрастваща възраст децата ще се уважават. Знанията, които ще получат от тези часове, ще допринесат за това.

- Говорите за информативен характер, за да не се стига до нежелани крайности?

- Разбира се. Но трябва дълбоко да се подчертае, че някой път религията се използва от дадени кръгове за терористична дейност, за посягане към живота на

други хора. Това обезателно трябва да се вземе под внимание. Надявам се, дебело да бъде подчертано, че такива неща в канона и в нашата Свещена книга няма.

- Очакват ли някаква съпротива на тази идея и откъде би могла да дойде тя?

- Аз не очаквам. Ако има съпротива, тя ще е от атеистите. Или от тези, които се занимават с проблема дали децата са натоварени в училище или не. Може някои, които не желаят това да се въведе като учебна дисциплина в час, да се аргументират, че се натоварва много седмичната програма на децата и т.н. Но лично аз съм убеден, че религиозното обучение ще бъде много полезно.

- Бихте ли предложили концепция за религиозното образование?

- Ако има някаква кръгла маса на тази тема, бихме участвали в нея. Биха участвали и наши преподаватели във Висшия ислямски институт, които от дълги години се занимават с тази тема. Могат да бъдат поканени и преподаватели и от Софийския университет. Всичко трябва много добре да се обсъди и самото учебно съдържание да бъде така добре дозирано, че децата действително да получат нужните знания относно отделните религиозни общности в страната. В това учебно съдържание биха могли да намерят място религиозните общности, които са били официално регистрирани в България до 1944 г. Те са седем-осем, между тях са протестантите, евангелистите, католиците, православната и мюсюлманската общност, разбира се. Не искам да дискриминирам другите религиозни общности, особено с оглед на нашите ангажименти, които сме поели във връзка с членството ни в Европейския съюз, но не мога да се съглася в учебното съдържание да заемат място някои новорегистрирани се религиозни общности, които са от трима-четирима души.

- Затова ви попитах за съпротивата - може и те да проявят претенции.

- Не вярвам. Ще бъде добре за цялата страна да се дават сведения за отделните религии, произхода им и т.н. Освен това от дълго време мечтая всяка събота по телевизията да има предаване от църквата, както е в Гърция. За да могат децата събота сутрин да слушат и да гледат тези предавания. Може веднъж месечно или на два месеца да има предаване и за нашето вероизповедание. Просто заедно трябва да се опознаем. Не се познаваме добре след дългите години на атеизъм от 1944 г. до 1989 г. Не сме навлезли чак толкова в същността на отделна вяра. А хората трябва да се познават и да знаят вярата си.

- България винаги е давана за пример на етническа толерантност, религиозното обучение ще я затвърди ли?

- Когато има толерантност и разбирателство и когато различните религиозни общности заедно добре са се опознали, винаги държавата е много силна. Аз желая това да го имаме.

Йордан Цонев, заместник-председател на ДПС, в интервю за предаването на БТВ, "Тази сутрин" с водещ Николай Бареков:

25 Октомври 2006

Водещ: Обещах ви разговор по темата как ДПС анализира резултатите от първия тур на президентските избори, какъв политически модел, според ДПС, се очертава след балотажа, политически модел в България. Разговор със заместник-председателя на ДПС Йордан Цонев. Добро утро, г-н Цонев!

Йордан Цонев: Добро утро, ако ми позволите, г-н Бареков, преди да започнем разговора, да използвам студиото на БТВ. Днес е третият ден от големия мюсюлмански празник Рамазан Байрам и да поздравя нашите братя и сестри мюсюлмани с големия празник, да им пожелаем здраве, щастие, на тях и на семействата им и да им кажа, че ние, техните братя православните християни високо ценим тяхната религиозна, етническа толерантност и любовта им към майка България.

Водещ: Това, което казвате сега, в нашето студио, директно ще ми даде повод да направим един по-сериозен и по-дълбок анализ на резултатите от първия тур. За ДПС беше ли някаква изненада балотажа между Първанов и Волен Сидеров?

Йордан Цонев: Не, не беше, ние в нашите анализи предвиждахме такъв вариант. Между впрочем, предвиждахме и голямата разлика, която ще има между тях, предвиждахме и онова, което ще се случва в дясното пространство, за съжаление. Доказателство за това е фактът, че още преди десет години ДПС говори за това, че в страната ще се появи национализъм и че той трябва да бъде формулиран и направен така, че да върви през националния дял, през националната идентичност, през националната доктрина. И фактът, че нито една от партиите не направи в своите програми това, отвори място на псевдонационални формации като "Атака" и на ерзац лидери като Сидеров, които, така или иначе, нахлуха в това пространство. Освен това ДПС предвиди преди още няколко години, че десните (...) Нужна е силна десница, за да има политическа конкуренция в пространството, и предвиди, че това, ако не се случи, мястото ще бъде заето...

Водещ: Имаше ли някакво състезание на, да речем, на полето на национализма в тези избори? Или съревнование, да го наречем.

Йордан Цонев: Не, нямаше никакво състезание, защото, първо, не мога да приема, че "Атака" е националистическа формация. Тя е всичко друго, но не и това. Защото не можеш да говориш за патриотизъм и да изключваш от полето на патриотизма близо милион и половина-два български граждани от турски етнически, от ромски етнически произход, които, между впрочем, са дали ярки доказателства, специално българските турци, че са големи патриоти. Доказателствата в това отношение са

много. Мога да ви кажа дори и на полето, на което не е говорено. Българските турци са хора, които са родени в България, те са български граждани, те обичат своята родина. Между впрочем, престъпността сред българските турци е доста по-ниска от тази сред останалите етноси, а спазването на закона е едно от измеренията на патриотизма.

Водещ: Но има два факта обаче, които ще ни дадат възможност да направим един наистина по-сериозен анализ на това евентуално състезание или съревнование на полето на национализма. Първо, етническият вот, който беше разделен по един много категоричен начин. За г-н Първанов са гласували почти всички български турци, които са упражнили правото си на глас на тези избори, и болшинството от ромите. Обратно, няма такива гласове, дадени за Волен Сидеров. Просто вотът е изключително разделен на етнически принцип.

Йордан Цонев: Така е, г-н Първанов успя през своя мандат да даде ярки доказателства, че е за обединението на нацията, независимо от произхода, етническият, на българските граждани. И това беше оценено. Между впрочем, да ви кажа, на нас, на ДПС не ни се наложи да правим никаква кампания. Просто хората бяха абсолютно категорични, че това е първият български президент, който им е дал доказателства, че гледа на тях като на равни.

Водещ: Казахте ли им нещо за Волен Сидеров на вашите избиратели?

Йордан Цонев: Не ни се наложи също да им казваме.

Водещ: Те си знаеха.

Йордан Цонев: Те си знаеха, те гледат, те виждат и, между впрочем, една от големите грешки на десните партии в България, е, че подценяват електората на ДПС в интелектуално отношение. Те мислят, че някой ги командва, някой им казва как да гласуват. Това не е така, тези хора имат изключително изострена интуиция към това кой ги лъже и кой не.

Водещ: Това е вторият факт, да не го изпреварваме, с начина, по който десните подходиха към тези избори и за това състезание в полето на национализма. Но преди всичко да ви попитам, Волен Сидеров и неговата партия "Атака" помогнаха ли на ДПС още по-сериозно да капсулира своя електорат, както и да се капсулират ромските гласове в България? През парламентарните избори те бяха изключително отдадени за ДПС, а сега са изключително отдадени на Георги Първанов. Няма как да не свържем този факт с появата на Волен Сидеров и "Атака".

Йордан Цонев: Явлението не е Волен Сидеров, явлението е електоратът, който подкрепя и гласува за такъв тип призови и политика. И аз тук искам да ви кажа, че ние направихме един много сериозен...

Водещ: Няма как да не е явление призови за детурцизация и дециганизация, правени в българското политическо пространство.

Йордан Цонев: Така е, прав сте. Но аз исках да ви кажа, че ние анализирахме

много профила на избирателите на Волен Сидеров, както и мотивите, и сме убедени, че в голямата си част тези хора имат своето основание да бъдат недоволни от целия преход. Това са недоволните хора от прехода, хора, които не получиха отговор на въпросите, които ги вълнуват през целия преход. Това са хората, които бяха огорчени от целия политически елит.

Водещ: Тези избиратели не са расисти, не са фашисти, не са екстремисти...

Йордан Цонев: Категорично. Ние нямаме никакво обвинение към тези избиратели, напротив, ние ги разбираме. Но искаме да им кажем, че отговора на техните въпроси не дава Сидеров и политиката на Сидеров. Отговорът на тяхното накърнено чувство за справедливост не е в ксенофобски и в антиетнически призови. А отговорът е в трайна, дълга и трудна работа на цялата държава и елит да се случат нещата, които не са се случили през прехода. И, завършвам, искам да кажа обаче, че Сидеров успя да етнизира това недоволство и огорчението на тези хора от прехода, да го насочи в една етническа посока, което е особено опасно за България.

Водещ: Което обаче показва, че ДПС може да е спокойно и сигурно в своя етнически мотивиран електорат, докато Волен Сидеров е на политическата сцена - и за турските, и за ромските гласове.

Йордан Цонев: Нас това не ни върши работа, защото ДПС води политика на отваряне, политика на превръщане в една модерна европейска либерална партия, с християни, с хора от другите етноси и този тип политика на капсулиране не бих казал, че е в полза на ДПС.

Водещ: Как си обяснявате сега един друг факт, който много сериозно изпъкна в тези избори. Фактът, че десният кандидат г-н Неделчо Беров в един момент на предизборната кампания заговори почти с риториката на Волен Сидеров, що се отнася до ДПС.

Йордан Цонев: Е, съвсем обяснимо Неделчо Беров, който иначе е един достоен човек, просто той е фигура, която беше посочена от Костов и изпълняваше, както винаги, нарежданията на Костов и това, което той му каже. Но какъв е нашият извод за това, което се случи в дясното пространство след вота на първия тур? Изводите са три: първият е, че тъй като Иван Костов посочи обединителя на дясното, общата кандидатура – Неделчо Беров, която не получи дори 10 % - отговорът на избирателя е: не приемаме Иван Костов да бъде обединител на дясното, тъй като той го разедини. Отговорът на втория въпрос, който получихме през избирателите на този първи тур за дясното пространство, е, че избирателят не приема т.нар. нов десен проект, пак на ДСБ, Иван Костов, защото...

Водещ: Какъв е този нов десен проект? Аз нищо не знам за него.

Йордан Цонев: Той го прокламира от парламентарните избори още, че това е новата формация с новия десен проект. Отговорът и на парламентарните избори с процентите, които получи, и сега, е, че избирателят не припознава този десен

проект.

Водещ: Какъв е другият ви извод?

Йордан Цонев: Третият извод е много важен. Третият извод е, че СДС не бива да търчи след Иван Костов. Трябва да спре да върви и да прави политика след Костов, да намери себе си и да прави политика като..., ако иска да прави заявка за оставане в дясното и да бъде сериозна дясна формация.

Водещ: Пак да ви върна към това припокриване на тезите, що се отнася до ДПС, между десния кандидат и Волен Сидеров. Всъщност, за първи път риториката в България анти-ДПС не започна от Волен Сидеров и "Атака", тя започна от СДС и от Иван Костов през 1999 г. Спомняте ли си за изреченото? Тогава вие бяхте един от лидерите на СДС, г-н Цонев, така че би следвало добре да си спомняте...

Йордан Цонев: Много добре си спомням.

Водещ: Изреченото от Иван Костов, че етническият модел на ДПС е проклятието на България и правите ли някаква връзка между тези събития? **Йордан Цонев:** Трябва да ви кажа първо, че всички ние тогава бяхме втрещени от това изказване. Абсолютно. То по никакъв начин не отговаряше на нашето мислене и на нашето виждане, защото ние от 1989 г. си сътрудничим с ДПС, ние го наричахме, ДПС наричахме турското СДС. Това беше първите години на демокрацията при нас седесарите наименованието на ДПС.

Водещ: Аз съм си взел тук една статия, публикувана във в. "Демокрация" на 12 октомври 1999 г. Ще ви върна седем години назад. Тази статия е посветена на посещението на министър-председателя и лидера на СДС в Източните Родопи по повод местни избори 1999 г. "Вероятно те ще са последният вот – пише в. "Демокрация", - при който бай Ахмед ще даде рамо на ДПС в Родопите. Факт е, че политическият принцип на гласуване, налаган от СДС, изтласква етническият модел на ДПС. Иван Костов е натикал Ахмед Доган в кьошето на политическия ринг – пише "Демокрация", - ДПС губи необратимо тоталния си политически монопол върху българските мюсюлмани. Костов се държа като сайбия в крепостта на Ахмед Доган – Източните Родопи." Това е в. "Демокрация". "Лидерът на ДПС стигна дотам, че открито използва косовска терминология и говори за евентуално подпалване на нашата черга. "Етническият модел на ДПС спаси България от съдбата на Югославия", заяви Доган при посещението си в района. Според него именно заради това не било възможно Родопите да бъдат управлявани без ДПС – сега и во веки веков. Костов обаче не каза "амин". "Етническият модел на ДПС е проклятието на България, защото не дава възможност на една голяма част от населението да гласува по съвест. Този модел върна страната от пътя на реформите през 1992 г., заяви Костов в Хасково, давайки да се разбере, че ще гони карез на Сокола за смъкнатото правителство на СДС."

Водещ: От това ли бяхте потресени, г-н Цонев?

Йордан Цонев: Бяхме потресени, да, защото това не отразяваше волята и на симпатизантите и избирателите на СДС, и на активистите. Първо. Второ, т.нар. етнически модел, за който Костов говори, че попречил на реформите....

Водещ: И какво по-различно виждате от това, което виждате във в. "Демокрация" 1999 година, и това, което пише във в. "Атака" през 2006?

Йордан Цонев: Нищо не виждам. Между впрочем, аз отдавна съм казвал, че пътят на "Атака" го прокара точно Костов с това изказване и с по-нататъшната си политика и говорене против ДПС, против ролята на ДПС, против етническия модел. Между впрочем, модел, който се заключава само в едно: недопускане в страната да влезе ислямският фундаментализъм, недопускане в страната да се случат събитията, които се случиха в бивша Югославия на западната ни граница. И ако западните ни съюзници, ако НАТО, ако ЕС оцениха изключително високо тази роля и продължават да я оценяват, Костов се опита да я игнорира и отговорът на въпроса дали този модел, за него има заслуга ДПС, е даден към днешна дата с членството ни в НАТО, с членството ни ЕС, с това, че в България има действително установен етнически мир, и за съжаление, и с това, че когато започне такова говорене против очевидни дадености, то намира своите последователи в лидери и партии като Волен Сидеров, като "Атака".

Водещ: И все пак какъв е този етнически модел, г-н Цонев, който през 2006 г. прави така, че гласовете на българските граждани са разделени според етническия им произход? Турците и ромите гласуват за Първанов и ДПС, а пък тези, които подкрепят Волен Сидеров, са предимно с български произход граждани.

Йордан Цонев: Това е едно от лошите неща, които се случват последните две години в България, и ние сега берем плодовете на това говорене от продължение на две години. Говорене против, вижте, ще го нарека директно и винаги в това студио съм говорил така. Българският преход беше труден и за българските граждани, и за всички, и за България. Българският преход беше с много негативи, с много минуси. Българският политически елит и всички партии допуснахме особени грешки и големи грешки. Последните две години се прави опит всичко това да бъде прехвърлено на гърба на една партия, на ДПС, всички грешки на прехода. ДПС има своето участие в грешките,...

Водещ: Това е логичен въпрос. Каква е отговорността на ДПС за този политически модел, който се възцари в България сега?

Йордан Цонев: Не по-голяма, отколкото на всяка една от останалите политически партии. Казвам не по-голяма, защото ДПС има също своите грешки. Но да бъде пренасяни всички негативи на българския политически модел в последните 15 години, на българския преход, да бъде пренасян върху гърба на ДПС, резултатите ги виждаме какви са. Това се пренесе в етническата плоскост, оттам се пренесе върху българските граждани и оттам резултатът от вота е така силно етнизирани и

поляризиран.

Водещ: Какво ДПС по-различно прави от другите партии във властта? Ето, г-н Доган заговори за обръчите от фирми и това даде така много интересен повод ДПС да бъде атакувано и то, бих казал с основание, от българските журналисти, но какво ДПС прави по-различно във властта от останалите партии, които са на власт? Преди това СДС, сега НДСВ, БСП, и т.н.

Йордан Цонев: Много реални неща. Първо, винаги се държи национално отговорно и държи стабилитета на властта. Второ, в много отношения винаги е подкрепяло националните приоритети и реализацията на тези приоритети се дължи на ДПС. Само ще ви припомня, че 1993 година с мандата на ДПС България подаде молба за членство в ЕС, 2004 г. с участието във властта на ДПС станахме членове на НАТО и 2006-а с мандата на ДПС ставаме членове на ЕС.

Водещ: Добре, кой обаче е символ на политическата корупция в България?

Йордан Цонев: Политическата корупция е характерна за цялата политическа класа и за цялата администрация и е абсолютно иманентна същност на целия преход. Аз не бих я преписал на никого.

Водещ: Защо, примерно, атакува ДПС за това, а БСП не ги атакува?

Йордан Цонев: Атакуват ги, как да не ги атакуват?

Водещ: Много по-малко. Пък и не носи чак толкова гласове.

Йордан Цонев: Защото може би бяха осем години в опозиция, докато ДПС участва последните пет години във властта, преди това атакуваха и СДС. Всички атаки са справедливи. Няма какво да кажем. Въпросът в цялата тази битка на обществото срещу корупцията е какво правят политическите партии. Ето, нашият отговор на обвинението за обръчите беше с два законопроекта - за публичност на доходите на лицата във властта на имуществото им и за доходите на политическите партии. Сложихме всичко на масата и от Нова година всичко ще бъде публично. Нашият отговор на тези обвинения е всичко това да бъде направено със стъпки пред обществото, за да се преодолее, а не с празни приказки.

Водещ: Какъв политически модел ще има в България след балотажа на президентските избори? На първия тур се очертаха три партии – БСП, ДПС и "Атака". Какъв е този политически модел с тези партии?

Йордан Цонев: Това е доста сложен въпрос и аз мисля, че той търпи развитие, във всеки случай няма да бъде същият. Във всеки случай, празното пространство, което десните партии освободиха и продължават да държат такова празно, ако не бъде заето от автентични формации, ако десните не разберат, че влизането им във властта, които и да са те, минава през коалиция с центъра, те никога няма да успеят да консолидират...

Водещ: Вие ще искате ли да се коалирате с тях? Това ще бъде важно послание за десните, защото те сами, очевидно, че няма да могат да припарят до властта.

Йордан Цонев: Те знаят, че либералните формации, ДПС и НДСВ, са открити за такъв тип партньорство, защото либералните формации са имали вече коалиции с десните и то успешни. Самият анонс на ДПС и на НДСВ към дясното, че е необходима на България десница, е достатъчно показателен да даде отговор на този въпрос.

Водещ: Как си обяснявате, че Бойко Борисов, който сега, според анализаторите, ще бъде новият кандидат за обединител на българската десница, засилва риториката си срещу ДПС, той дори преди една седмица, по повод министъра на ДПС в правителството, употреби термина "турско робство" в България?

Йордан Цонев: С политическа неопитност си обяснявам.

Водещ: Само с това?

Йордан Цонев: Да.

Водещ: Ще му затвори ли вратите на Бойко Борисов това изказване към коалиция с ДПС, защото може би и той ще има нужда от вас?

Йордан Цонев: ДПС не е дребнава партия, ако той докаже, че е националноотговорен политик и ако го докаже на избори това с доверието на електората, не мисля, че това би било повод за ДПС да кажи априори, че не би си сътрудничило с него или с който и да е политик.

Водещ: Как си обяснявате заканите му, че ще извади ДПС от властта, че е време ДПС да мине в опозиция?

Йордан Цонев: Пак с неопитност.

Водещ: Завършваме така разговора. Според ДПС политическият феномен "Атака" има своите корени в поведението на Иван Костов и на СДС в годините, когато СДС беше на власт.

***Касим Дал, заместник-председател на Движението за права и свободи:
За 17 години ДПС постигна своите цели***

10 Ноември 2006

Дадохме на Първанов над 467 000 гласа. А лошите думи на Бойко оставят следа.

Твърдя, че който не работи, той не греша. Не казваме, че сме безпогрешни. Поправяме се и затова получаваме доверието на хората. ДПС няма министри - Министерският съвет е екип, където сме посочили част от хората. Те не обслужват ДПС.

- Г-н Дал, днес е 10 ноември - каква е оценката ви 17 г. по-късно?

- На 10 ноември 1989 г. ние още бяхме по затворите. На 22 декември излязохме и на 4 януари 1990 г. във Варна учредихме ДПС. Задачите, които си бяхме поставили - евроатлантическа насоченост на България, са постигнати.

- Тогава бяхте в демократичната опозиция сега управлявате с наследниците

на партията която събаряхте от власт. Какво се промени?

- Много неща. Още при учредяването си ДПС заяви приоритети НАТО и ЕС, а БСП бяха против това. Както всички си спомняме за това време, БСП се промени.

- А Доган искаше закриване на БСП...

- Да. Както на всеки човек се признава развитието, така и за партиите е нормално това. БСП - за разлика от много други партии, успя да се преобрази. С програмата, която имат, няма защо да не си партнираме. А и българският избирател определя кой ще управлява. Щом БСП получи тези гласове, няма защо да си зариваме главата в пясъка и да не признаваме победата им. Затова днес управляваме заедно.

Колко точно е „скромният“ принос на ДПС - както се изразява г-н Доган, на президентския вот?

- Започнахме анализи по секции. Още на пръв поглед личи, че избирателите на ДПС са над това, което спечелихме на парламентарните избори (467 000 гласа).

- Защо цифрите ви се разминават с тези на социолозите, които ви дават максимум 350 000 гласа?

- Да не прозвучи неуважително към социолозите, но за съжаление за 15 г. те никога не са познавали гласовете за ДПС. На миналите изборите ни даваха даже, че трудно ще прескочим 4% бариера, а ние имаме 70% ръст на гласовете за нас. Ние сме реалисти, вървим по земята, знаем си потенциала.

- Как стана небивалата активност в Турция?

- Категорично подкрепихме двойката Първанов -Марин. Освен нашата активност, много голям дял за този избор има и тв СКАТ. Изявленията на Волен Сидеров вдигнаха хората на крак. Будните хора подкрепиха добрия избор.

- Когато за първи път ДПС подкрепи Първанов, лидерът ви каза, че това е инвестиция в бъдещето. Сега повторихте - каква печалба очаквате?

- Дадохме оценка за работата на Първанов, не случайно го подкрепихме за втори мандат. Явно г-н Доган вижда много по-напред от другите лидери. Отговорно заявявам, че Първанов стана президент на всички български граждани. Когато се кандидатира за първия мандат, беше лидер на една политическа сила. Но стана държавник.

- Дори през 2001 г. бяхте „въздържал се“, когато ръководството на ДПС гласува подкрепа за Първанов.

- Напротив, бях „против“. Само аз.

- Какво се промени?

- Пак казвам - той е най-добрият президент досега. Неслучайно бе преизбран, не само подкрепен - и от мен (засмива се). Доказа, че президентската институция може да е на равнище. И може да е президент не само - както казваше Петър Стоянов, на СДС, а на всички граждани.

- ДПС ще направи ли нещо да се подобри животът на бившите военни, които

на практика създадох „Атака“?

- За тази партия на парламентарните избори гласуваха около 300 000, сега - 600 000. С този вот всеки би трябвало да се съобразява. Не можем да обвиняваме тези хора.

Просто това трябва да е камбана за политическите сили и проблемите, които трябва да се решават - например един осъден няма за разграбването. Трябват още мерки срещу престъпността. Хората трябва да усетят, че има напредък в тези насоки.

Партиите трябва да дадем отговор с действия за очакванията на хората.

- Не ви ли притеснява, че езикът на омразата -включително срещу ДПС, сплотява много хора?

- Не е толкова елементарно всичко това да се обясни. За съжаление има и вот на инат сред тези избиратели. В обществото, особено напоследък, в тези среди движещата сила става завистта, злобата и отмъстителността. И ние трябва да оценим това и да вземем мерки. Примерно пенсионираният военни -имали са друго виждане -Варшавски договор, СИВ. Сега други реалности се получават.

- Те и мизерстват...

- Точно така. Една идеология се сменя с други ценности. В такъв преход се получават - не само в България, такива вотове. Такава че - трябва да гледаме на нещата малко по-спокойно. Добре да анализираме този вот. И в тройната коалиция трябва да вземем адекватни мерки, за да задоволим очакванията на хората.

- И на тези, които гласуват за „Атака“?

-Да.

- Можете ли да познаете чии са следните противоречиви твърдения: както има съюз между комунист, турчин и цар, ние ще направим отбор, който да се противопостави на тая пагубна за държавата коалиция; явно сме под турско робство (последва извинение); ДПС трябва да излезе в опозиция; без ДПС не могат да се спечелят избори; където е Доган - там е победата; опасно е, че ДПС ръководи държавата. Кого цитирам?

- Само един човек може така противоречиво да говори и това е Бойко Борисов. Ще изчакаме образуването на партията му, ще изчакаме да мине и през изпитанието избори и тогава ще видим каква подкрепа ще получи.

- Защо идва ГЕРБ?

- Група от хора има потребност от такава политическа сила, за да реализира идеите си. Но много е важно с последователни действия, а не с такава говорене да се спечелят избирателите.

- ДПС ще работи ли с ГЕРБ?

- Ние работим с БСП, НДСВ, с всички партии -знаете, че ДПС залага на диалога. Бихме работили и с ГЕРБ, но аз казах -нека да се представят на избори и тогава.

- Следващите са местните. Какъв е критерият, че си ги спечелил?

- За ГЕРБ даже един селски кмет да имат, ще е успех - за първи път ще участват (сmee се).

- Обижда ли се ДПС на приказките на Бойко Борисов срещу партията ви?

- Бойко Борисов преди всичко трябва да си даде сметка, че вече е политик. Хората, които се занимаваме с политика, трябва да сме много внимателни в лексиката си. Като човек думите му ме обиждат. Той неведнъж е обявявал, че сме приятели. Не може така да се говори и на другия ден да поднасяш извинения. Мина времето на празните приказки. След думата винаги остава следа. На човек ушите му трябва да чуват какво излиза от устата му.

- Така ли мислят и останалите в ДПС?

- Говоря от мое име.

- От какво ви заболя най-много? Кога си казахте: „Тука вече прекали?“

- Много неща има. Какво значи: „Не съм под турско робство?“ Той визираше министъра на околната среда Джевдет Чакъров. Ако не знае, той е като него български гражданин. И Ахмед, и Иван, и Драган, и Бойко имат правото и министри да стават, и да бъдат избирани.

- Последва извинение.

- Какво значи това извинение. Бих разказал притчата за мечката и дърваря: казва, раната ми мина, но лошата дума остана. Ние много държим на тия неща. И той го знае това нещо.

- Тогава как си обяснявате атаката?

- Всички знаят, че ДПС е стабилизиращият фактор. Атаки ще има. По дърво, което не дава плодове, не хвърлят камъни.

Ремзи Осман, депутат от ДПС: Нарочват ни за лошите момчета, а искат игра с нас

01 Ноември 2006

- Г-н Осман, ДПС чувства ли се победител на президентските избори?

- ДПС направи максималното за успеха на Георги Първанов. От самото начало играхме честно, открито и почтено, с ясни намерения и позиции и никой не може да ни обвини в задкулисност и дребни сметки. На всички нива структурите ни работиха съзнателно за този убедителен резултат от 76%. Затова тази победа е и наша. Още повече това е победа на европейското бъдеще и мислене и се посреща с одобрение от нашите партньори. За тази победа призоваха и от Европейската народна партия, а достойни десни политици като Надежда Михайлова и Елеонора Николова дадоха адекватен пример.

- Райони със смесено население като Кърджали, Търговище и Разград са национални първенци по вот за Първанов. Доколко заслугата е на ДПС и как успяхте да мотивирате и мобилизирате електората си?

- ДПС има реален принос и съм убеден, че никой не се съмнява в него. Може да се сравнят гласовете за БСП по места на парламентарните избори и ще се види, че завишението в пъти на президентските е постигнато с участието на нашите симпатизанти. В смесените райони работехме паралелно и независимо от предизборните щабове на Георги Първанов. Нашите партийни лидери и активисти до

последно провеждаха събрания във всички села и градчета, убеждаваха хората, разясняваха им открито защо преди 8 години работехме за Петър Стоянов и защо Първанов сега е правилният избор. Не навсякъде събранията са протичали гладко и мирно. Напротив, стигало се е и до остри дебати защо трябва да заровим антикомунизма и да забравим белезите и обидите от близкото минало. Кърджалийският избирател познава много добре Първанов, той е бил тук народен представител. Родопчани са следили политическия му път и оценяват положителното развитие от депутат, партиен лидер до президент на всички българи. Хората осъзнаха и оцениха и друг много важен факт - на тази кампания единствено Георги Първанов издигна послания за гражданско единство, за спиране на националния нихилизъм и противопоставянето, защото източват енергията на българина, за помирение. Срещу това опонентите му говореха само "анти" и не предложиха нова визия за търпимост в обществото. А хората искат граждански мир, спокойствие, политическа и социална предвидимост, уморени са от безкрайната конфронтация. Друго отличаващо в тази кампания е, че манифестира гражданското общество - хора от различен етнос, религия и политическа принадлежност застанаха заедно по митингите и в изборните дни. Такъв шанс обществото ни имаше и преди 8 г., когато ДПС и ОДС бяха партньори, а много от симпатизантите на левията също подкрепяха зараждащия се тогава евро-атлантически проект за България и се обявиха срещу политиката на кабинета Виденов. Но тогава Иван Костов и някои сини лидери пропиляха тази положителна енергия и не успяха да обединят нацията.

- По време на президентската кампания към ДПС бяха отправяни обвинения, че е феодална партия, а турците гласуват по знак, без да знаят за кого. Вярна ли е тази представа?

- Това е обидна оценка за българските турци, а те са само част от електората на ДПС. За съжаление подобни твърдения умишлено се тиражират през годините на прехода. Явно са удобни за някои политици, но истината е друга. Когато получиш и се радваш на голяма подкрепа, поемаш и страшна отговорност. Ако не изпълнява обещанията си, този товар е в състояние да смачка всеки политик и партия. За радост въпреки злокобните прогнози и сценарии ДПС продължава да получава безрезервно доверието на избирателя и резултатът от президентския вот го потвърди за пореден път. Хората в Родопите и по Делиормана не са овце. Защо преди години гласуваха 100% против двойката на Б СП Маразов-Бокова, а сега са 100% за Първанов - Марин? Отговорът е прост - правят разлика в политиките, тоест избират съзнателно. Тук е моментът другите партии да се замислят защо резултатите им са печални. Защо само претендират за гласовете на турците, но 16 г. не са им предложили нищо реално, за да ги спечелят.

- Опроверга ли тази кампания мита за изборния туризъм? Може ли той да е заплаха за България?

- Винаги съм твърдял, че изборен туризъм няма в смесените райони. В София всеки ден пристигат десетки автобуси от чужбина със стотици нашенци, защо тогава няма изборен туризъм. В смесените райони се завръщат български граждани, много от тях са в странство по икономически причини. Но те са с права, включително и да гласуват. Ето го парадокса: доскоро БСП най-много ни атакуваше, че губи кметски и парламентарни избори по места заради гласовете, идващи от чужбина. На президентския вот те признаха, че на 22 октомври хората са се връщали от Турция главно заради празника Рамазан Байрам и присъствието им не е повлияло решаващо. Светът е навлязъл в тотална глобализация. След влизането ни в ЕС, когато свободното движение на капитали и работна сила ще бъде факт, е цинично да се говори за изборен туризъм и да се омаловажават конституционните права на гражданите.

- Преди дни един български историк предрече, че това е последната коалиция на ДПС (с БСП) след ОДС и НДСВ. Лидерът на социалистите в Кърджали Милко Багдасаров също обяви, че въпреки победата си остават конкуренти и противници за местния и парламентарния вот...

- Да се правят подобни прогнози, е твърде смело и нереалистично. Дали да има коалиции, или да няма решават избирателите. Ясно е, че много среди искат ДПС да го няма на политическата сцена, без да отчитат, че сме стабилизиращ и коригиращ

фактор за много обществени процеси. Нека да не се опитваме предварително да пишем историята, преди събитията да са се случили. Преди година среди в БСП прогнозираха, че ще имат пълно мнозинство в парламента за самостоятелно правителство. Но резултатите бяха други и даже се стигна до трипартийна коалиция, защото вотът и интересите на страната го налагаха. Що се отнася до политиката ни на местно ниво, нормално е да се състезаваме на идващите общински и парламентарни избори. Странно е защо социалистите в Кърджали искат толкова бързо да се разграничат от нас. А не е ли възможно да защитаваме общи ценности и за регионалната политика. Вратите между партньори не бива да се затварят предварително.

- Имаше ли успех опитът за етнизирание на вота?

- Съществуваха такива настроения. При някои кандидати и партии те бяха по-остри, при други - по-приглушени. Но истината е, че подобни опити не са добри индикатори за имиджа на страната. Обнадеждаващото е, че избирателят не се поддаде на тези провокации. Грешка е, когато политиката се прави само за определения момент без визия към бъдещето, без да се отчитат предстоящи процеси и възможности. Ето ви красноречив пример за политическа недалновидност. Преди години, когато бяхме партньори на демократичните сили, а по-късно и на НДСВ, именно от БСП идваха обвинения и обиди, че демократите печелят с гласовете на турците, а това било опасно за страната. Но промените така се завъртяха, че сега левицата от една година обяснява на електората си защо е заедно с ДПС и необходимо ли е това сътрудничество. Тревожното сега е поведението на десните партии, които превърнаха ДПС в мишена за атаки срещу Първанов и правителството. Глупаво е все да ни нарочват за лошите момчета, а забравят, че утре може да се наложи пак да си играем заедно...

- Как ще коментирате ръста на гласовете за "Атака" в районите със смесено население?

- Шумен е първенец в страната, а в Кърджали в сравнение с парламентарните избори преди година гласовете са скочили над 3 пъти.

- Не провокира ли ДПС с политиката си в тези райони тази националистическа реакция?

- Тези факти от изборните резултати са тревожни. Мислех, че площадния национализъм от времето на ОКЗНИ и ОПТ сме го изживели след 1994 г. Но явно сега той се връща по-агресивен и по-деструктивен. Очакванията на обществото винаги са били повече от възможностите на политиците и управляващите. Популизмът винаги се трансформира в отрицателен вот. Но ако сме отговорни политици, сме длъжни да търсим причините, да ги анализираме. Разграничавам се от много социолози и анализатори, които през цялата кампания ни убеждаваха, че привържениците на "Атака" са от лумпени и несретници до провалили се в годините на прехода. Това са толкова обидни квалификации, колкото и че турците гласуват по команда, без да мислят. Трябва открито да признаем какви грешки по места сме допуснали и защо сме тласнали хората в посока протестен и наказателен избор. Защо например в помашкото село Припек, където Първанов с личната си намеса запази селската гимназия, половината от бюлетините са за опонента му тези анализи предстоят в ДПС и ще настояваме за управленски корекции по места и за адекватно отношение на кметските и областните управи. Има механизми, с които може положително да се въздейства върху тези хора и между двата тура тази тенденция се усети. Подобна равносметка трябва да направят и

другите

партии.

- След тази победа по-силна ли е вече тройната коалиция, плашат ли ви предстоящото учредяване на ГЕРБ и амбициите му за предсрочни избори?

- Лесна коалиция няма, към момента тя е стабилна, а ще е по-силна само ако успее да реши проблемите на хората. Ясно трябва да си даваме сметка, че вторият мандат прави Първанов много по-силен и независим и в този план той едва ли ще премълчава недъзите и неуспехите на правителството. Аз не очаквам такова поведение от него. Що се отнася до ГЕРБ, съществуват големи очаквания. Нека да има конкуренция в политиката, но с реални обещания.

Стойко Стоянов

В. 24 часа